

РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ: ШЛЯХ ДО ПРОГРЕСИВНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасний етап розвитку України характеризується безпрецедентними викликами, пов'язаними з повномасштабною військовою агресією, що вимагає колосальної фінансової мобілізації для забезпечення національної безпеки та невідкладного початку масштабного повоєнного відновлення. В цих умовах питання формування ефективної, стійкої та, головне, соціально справедливої податкової політики набуває стратегічного значення. Саме в цьому контексті актуалізується необхідність ґрунтовного аналізу та обґрунтування доцільності впровадження прогресивної моделі оподаткування військового збору.

Впровадження прогресивної моделі оподаткування військового збору визначається критичною потребою України у сталому та справедливому фінансуванні оборонного сектору та масштабного повоєнного відновлення. Чинна фіскальна система, що історично базувалася на переважно фіксованій ставці збору (1,5%, збільшена у 2025 році до 5% для більшості доходів), не повною мірою відповідає принципам соціальної справедливості в умовах значної економічної нерівності, що поглибилася через війну. Нагальним є пошук ефективних та легітимних джерел наповнення бюджету, що здатні мобілізувати значні ресурси від громадян із найвищою платоспроможністю, мінімізуючи при цьому фіскальне навантаження на середній та малозабезпечений класи [1,2].

Фіскальна ефективність уніфікованої ставки виявляється недостатньою для покриття колосальних військових та відновлювальних витрат. Хоча підвищення ставки і розширення бази оподаткування (зокрема, залучення ФОП) є позитивним кроком, воно зберігає регресивний характер для найбагатших громадян, чії доходи часто формуються не лише заробітною платою, а й значними пасивними доходами [3]. По-друге, існує проблема суспільної довіри та справедливості: громадяни, які несуть основний тягар війни, очікують, що найбільший економічний внесок зроблять ті, хто має найвищі доходи, а не всі платники податків пропорційно. Застосування єдиної ставки суперечить цьому принципу та може викликати опір суспільства.

Запровадження прогресивної моделі передбачає перехід до диференційованої шкали оподаткування військового збору, де ставка прямо залежить від розміру та/або типу доходу платника. Особлива увага має приділятися пасивним доходам (значні дивіденди, відсотки, інвестиційний прибуток), для яких може бути встановлена найвища ставка, оскільки вони менш чутливі до мотивації до праці [5]. Така модель забезпечить більший внесок від заможних громадян та гарантує, що тягар фінансування оборони та відновлення буде розподілено відповідно до платоспроможності, підвищуючи таким чином соціальну справедливість і легітимність податкової політики.

Таким чином, впровадження прогресивної моделі оподаткування військового збору є не просто фіскальною зміною, а стратегічним елементом формування нової податкової політики України в умовах повоєнного відновлення. Перехід від уніфікованої або частково диференційованої ставки до багаторівневої прогресії дозволить досягти подвійної мети: суттєво збільшити фінансову базу для потреб оборони та відновлення критичної інфраструктури, а також забезпечити соціальну справедливість. Застосування вищих ставок до високих доходів та пасивного капіталу (дивідендів, великих відсотків) реалізує конституційний принцип рівності, покладаючи більший економічний тягар на найбільш платоспрожні верстви населення. Зрештою, успіх цієї реформи залежить від прозорого управління отриманими коштами, їх цільового спрямування у «Фонд відновлення та оборони», що забезпечить відновлення суспільної довіри до фіскальних органів та стійку фінансову основу для майбутнього розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Найденко О.Є., Григоренко Ю.В. Забезпечення принципу соціальної справедливості в оподаткуванні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/96.pdf
2. Солдатенко О. В. Військовий збір у податковій системі України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/43.pdf
3. Шпак О., Безрученко Д. Роль військового збору, як складника податкової системи України. *Finance and Credit*. 2023. № 83. С. 118–127.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Doorley K., Keane C. Tax-benefit systems and the gender gap in income. *The Journal of Economic Inequality*. 2024. Vol. 22. P. 285-309.